

10 Sherlock
repben Malec.
s csütörtök,
rálányó. Mo-
ama 8 felo-
regénye után
epben Maria

ek az összes
dödaek.

olgarokhoz.

valorifikációs
s, amelye es
ndezoknak a
knak áll n-
nal bírnak,
rverezik. En-
k elkerül-
berl ni ház-
keik védel-
elölt válassz-

19., Et. I.

felvilágosi-
Elsőrendű

á
p

80
00
00
00
00
00

25
20

!

szövetség kiadó-
vomda

3181

Dr. Ramsdettler Róbert

Díszlet 2. II. 8.

szövetség
szászok. Kéziratokat nem
adnak vissza.

KELET

ESZDŐ-POLITIKAI-NAPILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRAK
Romániában

Egész évre — 850
Félévre — 460
Negyedévre — 240
Egy hónapra — 85
Egy szám ára pályaud-
varon és vidéken is 4 lei
Bukarestben — 5.—

Csehszlovákiában
Egy hónapra — csk 35.—
Egy szám — 1.50

1925 szeptember 9 Szerda

Cluj-Kolozsvár * VIII. évfolyam * 208 szám

5685. Elul 20

Churchil és Caillaux alkudozása

Irta Lloyd George

Ez a cikk az „United Press
Association” újság jutott a
világsajtóba.

A Churchill—Caillaux féle megegyezésnek Amerikára célzó paragrafusa úgy hat, mint holmi oktalan biztatás „próbáljuk meg, hátha sikerül!” Amerika természetesen rossznéven veszi a látszólagos összeesküvést, amely arra akarja kényszeríteni, hogy kedvező fizetési feltételeket szabjon Franciaországnak. Amerika, mint a jó üzletember, keményszívű tud lenni, de bőséges nagylelkűsége is képes, ha kellő pillanatban fordulnak hozzá. Az olyan próbálkozás azonban, amely cselszövés útján akarja nagylelkűsége birtokba, megbosszantja és megkeményíti a szívét. Az angol-francia ugynevezett „rendezés”-t, azért az amerikai sajtó nem fogadta kedvezően. Hát Európa? Ha a londoni tárgyalás fogadtatásáról számot akarunk adni magunknak, mindenekelőtt figyelmen kívül kell hagynunk a pártfelveleményét. Azokat érttem, kik érdemeire való tekintet nélkül csak azért támogatnak vagy ítélnék el valamely kormányt, mert vagy kedvük szerint való, vagy kedvük ellenére való. Rajtuk túl ott a hatalmas nemzetközi közönség, amely nem nagyon tudja, hogy mit gondoljon.

Minden országban vannak olyan férfiak, kik örömet szabadulnának bármilyen nemzeti adósságnak ezektől az izgató kérdéseitől. Elég vérmesek azt hinni, hogy Franciaország őszinte barátja lesz a brit birodalomnak, ha Britannia leírja a francia adósságot. Britanniában is akad bizonyos számú ember, ki nem várta, hogy Franciaország valamit is fizessen és ki kelleme meglepődéssel tapasztalta, hogy Franciaország komolyan beszél arról, hogy évenként tízenkét és félmilliót hajlandó fizetni. Rendszerint az inzuláris, a szigetlakó típus képviselői ezek, akik megszokták, hogy külföldiek részéről sohase számítsanak valami nagy becsületességre. Az angol ember, hamisítatlan John Bull fajtájából való, — szükkörűek, szigetjük határán túl nem látók, elfogultak, vastagnyakuak, mogorva-szavúak, de puhaszívűek, becsületesek, bátrak, nagylelkűek — különbség, mint amilyeneknek kifelé látszanak és sokkal jobb fiúk, mint aminőknek mások szemében látszani kívánának, — mert semmitől sem félnek annyira, mint attól a gyanúsítástól, hogy bár egy szikrányi érzés, vagy rokonszenv is lakik bennük. Jó barátok, hűséges szövetségesek és hajthatatlan ellenfelek, becsületes adósok és nagylelkű hitelezők, de minden külföldivel szemben mélységesen bizalmatlanok. Felfogásuk szerint az angol ember mindig állja, amire kötelezettséget vállalt, — a külföldi sohasem.

Igy azután, mikor a franciák mindenféle kibúvási kísérlet után egyszerre csak megígérték, hogy kötelezettségük egyharmad részének eleget tesznek, az igazi brit hazafiak ez a példaképe legszívesebben felhajtáná a kalapját és újabb pohár italt rendelne, még pedig az előbbinél nagyobb porciót.

Britannia kétezermillió font sterlinget adott kölcsön szövetségeseinek — az ő adóssága pedig ezermillió font. Jövedelmi adójának minden font sterlingje után mintegy két pennyt kénytelen a szövetségeseinek kölcsön adott pénz fejében elfizetni. Azonfelül, amit bel-
földi hitelezőinek fizet a szövetségeseinek kölcsön adott pénz kamatai idejében, még fontonként újabb hat penny-t tartozik fizetni az Amerikától szövetségeseinek megsegítése végett kölcsön vett pénz kamatainak és tőkéjének megtérítésére. Ennek a rengeteg kötelezettségének ellenében fontonkénti két és fél penny-

nek megfelelő összeget fog kapni ezután főadósától. Nem csoda, ha az üzletemberek fejüket rázzák a francia adósságnak erre az ugynevezett rendezésére.

Most azonban más kérdés merül fel. Egyáltalán egyezsége ez a megegyezés? Caillaux ugyanis egy olyan alapföltételét árulta el a rendezésnek, amelyet Churchill nem érdemelt arra, hogy megemlítsen kommunikációjában. Franciaország 1930-ig moratóriumot kap. Ennélfogva jövő évre nem 12 és fél milliót fizet, hanem csak két vagy három milliót. Hogy mennyit fizet később, az pénzének árfolyamától függ.

Igaz viszont, van a megállapodásban egy bizonytalan utalás arra, hogy egyszer majd kiegyenlíti Franciaország a deficitet, mely az adósságnemfizetés esztendei során fölszaporodott. Akik ebben hinni tudnak, azok megérték arra, hogy tagjai legyenek annak a kormánynak, mely hozzájárult ahhoz, hogy egy fontos iparág munkabereit meghatározatlan összegű szubvencióval egészítsék ki az állampénztárból s amely egy bizottságra bízta, hogy ennek az állapotonk valami módon véget vessen. Caillaux kötelezettsége hárommillió font fizetésére vonatkozik, nem többre. Erre az összegnek meg-

fizetését is csak addig vállalta, amíg Németország teljesíti a Dawes-javaslat alapján esedékes fizetéseit.

Pedig Britanniának kedvezőtlen a kereskedelmi mérlege, még a láthatatlan kivitel beszámításával is, holott Franciaország kereskedelmi mérlege aktív, a láthatatlan kivitteltől függetlenül is. Sőt még mindig javulóban van. Franciaország nemzeti jövedelmének arányához mérten kevesebbet adózik, mint Britannia. Franciaországnak nagyobb a hadserege, mint a háború előtt, noha nagy ellenfele le van fegyverezve. Mindezt az a nézete Bradbury lordnak, hogy Franciaország csaknem kétszer annyit képes fizetni, mint amennyinek fizetésére a jelen szerződés értelmében megállapodott.

Egyre erősödik az érzés, hogy az üzlet java hasznát az a ravasz pénzügyi férfi vitte el, ki Franciaország érdekeit képviselte a whitehalli pénzügyminisztérium sötét tanácsstermében, ama titkos konklávéban. Caillaux jött, látott és győzött. Rendkívüli ügyessége abból is kitetszik, hogy annyira ragaszkodott mindennemű szakértő kizárásához. Módot talált rá, hogy Churchill tanácsadói nélkül egymaga zárkózzék össze Caillauxval mindaddig, amíg megállapodásra nem jutnak.

Ugy hallatszik, hogy Caillaux a pénzügyi szakértők egész táborát szándékozik Amerikába magával vinni. Ott majd Mr. Mellor-ral kerül szemtől szembe, aki még a tapasztalt Caillauxnál is jobban ért a pénzügyekhez.

Cuza professzort visszahelyezik előbbi állásába

Bucuresti-Bukarest, szeptember 8. A köznevelési miniszter elhatározta, hogy Cuza professzort, aki tudvalevőleg a jasi-i egyetem közgazdasági tanára volt, visszahelyezi előbbi állásába. Anghelescu miniszter Valaori államkormányzatát bizta meg, hogy a minisztertanács részére szövegezzék meg az erre vonatkozó előterjesztést. Mint értesülünk, Anghelescu miniszter már a legközelebbi minisztertanács elé terjeszti Cuza professzor kinevezésére vonatkozó javaslatát, melyet a kormány minden előszinűség szerint a próbálni fog.

Románia orvosolói akarja a kisebbségi sérelmeket

A román delegáció megértő magatartást tanúsít a Népszövetség tárgyalásain. Anglia újabb huszonöt évre kér mandátumot Mezopotámiára

(Genf, szeptember 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) A népszövetség ülései fokozódó érdeklődéssel folynak tovább. Negyvenhárom állam teljhatalmu megbízottja van jelen az üléseken. Kivülük ott látjuk majdnem valamennyi nagy európai és amerikai lap képviselőjét. A naprenden állandóan olyan kérdések szerepelnek, amelyek óriási horderővel bírnak és amelyeknek tárgyalása valamennyi delegátus figyelmét lekötöi. Az erdélyi telepesek ügyét, amely tudvalevőleg félig-meddig kedvező megoldást nyert, (Románia huszonnyolcmillió lejjel kártalanítja a telepeseket) a romániai kisebbségek panaszaiknak tárgyalása követte. Szóba került az erdélyi kisebbségi iskolák számos sérelme, továbbá Anghelescu miniszternek ama rendelete, amely a kisebbségek nyelvhasználatát jogtalan módon korlátozza. Románia delegátusai, miként a telepesek ügyében, a nyelvkérdés terén is megértőnek mutatkoztak és kifejezést adtak ama szándékuknak, hogy a kisebbségi iskolák sérelmeit orvosolni fogják. Mint hogy ezt a kérdést is zárt ülésen tárgyalták, részletek nem szivárogtak ki.

A nagyobb horderű politikai problémák továbbra is a kulisszák mögött játszódnak. Európa legnagyobb politikusai adtak találkozókat Genfben, amely ennélfogva igen fontos elhatározások színhelye lesz. A folyosókon legtöbbször az angol kormány mezopotámiai politikájáról beszélnek. Anglia, tudvalevőleg, bejelentette a Népszövetségnek, hogy hajlandó újabb huszonöt évre vállalni Mezopotámia fölött a mandátumot. Ezzel szemben a ma ideérkezett angol lapok élesen állást foglalnak a mezopotámiai mandátum meghosszabbítása ellen és azzal érvelnek, hogy a mandátum gyakorlása évi négy-millió font sterlingjébe kerül a szigetországnak.

Ezenkívül felhívják a figyelmet arra, hogy amennyiben az angol csapatok továbbra is benmaradnak Mezopotámiában, ez még csak feszültebbé fogja tenni a török-angol viszonyt és nincsen kizárva, hogy Törökország, Mezopotámia felszabadítására, megüzeni a háborút Angliának. Beavatott körök szerint, az angol külügyminisztérium azért ragaszkodik a mandátum fentartásához, mert nem akarja kiengedni kezéből a hatalmas mezopotámiai petroléum-mezőket.

Egy másik fontos kérdése az üléseknek a Németországgal kötendő biztonsági szerződés. Tegnap este Painlevé, Briand, Chamberlain és Wandervelde intim tanácskozást tartottak, amelyen, a kiszivárgott hírek szerint, kizárólag a biztonsági problémáról tárgyaltak. Az antantdiplomataik elhatározták, hogy a szerződés megszövegezése előtt beható tanácskozást folytatnak dr. Stresemann német külügyminiszterrel, akit erre a célra táviratilag Genfbe kértek. A Reuter-ügynökség tudósítója arról értesül, hogy a külügyminiszterek még a népszövetségi ülés tartama alatt megtartják a biztonsági szerződésre vonatkozó megbeszélésüket, ha azonban ez nem volna keresztülvihető, úgy szeptember végén Rómában ülnek össze tanácskozássra.

A Népszövetség mai nyílt ülésén Chamberlain jelentést tett a Keleten működő asszony- és gyermekvédelmi bizottság működéséről. Ezzel kapcsolatban elhatározták, hogy a nemzetközi gyermekvédelmi törvény kidolgozására külön konferenciát hívnak össze.

A kisantant külügyminiszterei holnap külön értekezletet tartanak, amelyen elsősorban az osztrák és a magyar kérdésbeszélők meg.

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

A szemüveg története

Irtó dr. Ornstein Sándor
— Második közlemény —

A nagyító lencse praktikus alkalmazása csak akkor vette kezdetét, amikor a fénytán alapelvei és a szem optikai működésének törvénye nyilvánvalóvá lettek. Mindezek az orvosok gyengén látó betegeknek fantasztikusabbnál fantasztikusabb orvosságokat rendeltek, sőt még aztán is, hogy a szemüveget felfedezték, akadtak orvosok, akik ilyen orvosságokkal akarták a rövidlátást gyógyítani. Két nagyszerű tudósra kellett jönnie, hogy előkészítsék az utat a későbbi nagy optikai felfedezésekhez. Ezek közül az első Alahzannak hívták, aki kiváló matematikus és orvos volt egysejében és az izlam-tudományok virágzásának fénykorában élt.

Alahzan a fénytörés felfedezésével az optikai tudományok előrehaladásának hatalmas lendületet adott. Utána Bacon tűnik ki kísérleteinek eredetiségével. Bacon állapítja meg először azokat a törvényeket, amelyek az optikának összes praktikus alkalmazásai támaszkodnak. Korának barbár elfogultsága érdemeit börtönnel jutalmazta, ráfogták, hogy az ördöggel cimborál. Halálával jóidőre megszűnt a szemüveg történetének fonala. Egykorú okmányok alapján a XIII. század végén Pisa és Florenz itáliai városok vindikálják maguknak a szemüveg feltalálását dicsőségét. A két város hangos vitája közben Velence csendben gyűjti össze mindazokat az értékes adatokat, melyek a világ előtt a szemüveg valódi eredetét igazolhatják. És tényleg: Velence tanácsának 1300 körül kiadott rendeletgyűjteményében számos utalást találunk a szemüveg gyártására és eladására vonatkozólag.

Ezekből az adatokból nyilvánvalóvá válik, hogy Velencében a szemüveg-ípar ebben az időben már nem volt új keletű. Ezenkívül még számos más vonatkozást ismerünk, amelyek bizonyítják, hogy Velencében jól ismerték már ekkor a szemüveget. 1610-ben egy utcát a Szemüveg-utcájának neveztek Velencében. Sőt fennállott már ekkor a szemüveggyártók testülete is. Mindezen tények kétségen kívül igazolták, hogy ha a szemüveget nem is Velencében találták fel, mégis a szemüveg gyártása itt indult erős virágzásnak. Ekként tehát a XIII. század végét tekinthetjük a szemüveg megjelenése idejének. Ettől az időponttól kezdve a szemüvegről nemcsak a művészetben s irodalomban keresztül vehetünk tudomást, hanem hivatalos okmányokból is.

A XIV. és XVII. század közötti időben a szemüveges alakok ábrázolása megszokott dolog s egyes festményeken még a bibliai alakjai is szemüveggel az orrukon vannak ábrázolva. Ebben az időben a legtöbb kéziratban, leltárban és végrendeletben a szemüvegek, mint valóságos értéktárgyak vannak feltüntetve. Az irodalmi művek közül először Petrárkánál találunk vonatkozást a szemüvegre, aki valóságos dicsőítő himnuszt zengett róla. Fra-mois-Villon irónikus végrendeletében hagyja egyik ismerősére szemüvegét azzal a megjegyzéssel, reméli, hogy szemüvege által a tisztességes embereket meg tudja különböztetni a nem tisztességesektől. Luther a szemüveget, a magasabb bölcsesség szimbólumának tekinti.

A szemüveg, feltalálása után, rohamosan hódított tért. Annak ellenére, hogy a szemészeti praxist abban az időben borbélyok, felcserek és vándor sarlatánok üzték, nagyjában a szemüvegek rendelkezése a rövidlátó paciensek számára tükrözködők foglalkozása maradt, akik közül nem mindegyiknek volt állandó üzlethelyisége, hanem legtöbbjük városról-városra vándorolt. Ezek és a sarlatán orvosok vaktában rendeltek szemüveget bárkinék s minden-fajta szembetegség ellen, nem törődve más-sal, mint saját zsebével. Nem esoda tehát, hogy a szemüveg rövidesen divattárggyá lett s a legképtelenebb formákban került piacra a nagyvilági szeszélyek s a gyárosok találékonyasága szerint. Alakjuk sokféleségén kívül szín tekintetében is igen külön-

böző szemüveggyártmányok kerülnek ki a műhelyekből. Voltak olyan szemüvegkereskedések, ahol kilenc különböző szintű szemüveg volt kapható. A szemüveg divatjának voltak olyan hőbortosai is, akik egyik szemükön például kék, a másikon pedig sárgaszínű üveget hordtak. A szemüveg ezen divathóbortja a XVIII. század elejéig tartott, amikor egy egészséges reakció támad életre, s mely reakció első megnyilvánulásai karrikaturák és szatirák voltak, melyek keményen ostromozták a szemüveg divathóbortait. A szatirikus megjegyzések sorában talán legjellemzőbb a Voltaire-é, mely szerint „csak azért van orunk, hogy rajta szemüveget hordhassunk.”

Coudenhove Kalergi ankétja az Európai Egyesült-Államok megalakításáról

Tizenkét politikus, író és tudós nyilatkozata

(Bécs, szeptember 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Két évszázaddal ezelőtt Bernardin de Saint Pierre francia filozófus félig komoly, félig humoros novellában az összes nemzetek szövetségését jelölte meg a jövő történelem legfőbb céljának. A francia filozófus eme gondolata akkor még rendkívül merésznek látszott. Azóta azonban a Népszövetség valósággá lett és az európai Egyetült-Államok létrehozása érdekében rendszeres mozgalom folyik. Az európai egyesült államok jelszavát Coudenhove Kalergi, az ismert bécsi filozófus írta zászlajára, aki nemrég két körkérdest intézett a világ legnagyobb politikusaival, íróival és tudósival. A két kérdés a következőképpen hangzik:

1. Szükségesnek tartja-e ön az európai egyesült államok létrehozását?

2. Lehetségesnek tartja-e ön az európai egyesült államok megalakítását?

A bécsi filozófusok kérdéseire az alábbi válaszok érkeztek be:

Joseph Caillaux francia pénzügyminiszter (Páris):

A kontinentális Európa vajjon tudatára fog-e ébredni az összetartás szükségességének? Rá fog-e jönni arra, hogy úgy a Kelet, mint a Nyugat további fejlődése halaszthatatlanul követeli az egybekapcsolódást?

A kontinentális Európa, amely a Kárpátoktól az Océánig terjed, napról-napra láthatja, hogy a nemzetek, amelyek lakják, folyton távolodnak egymástól. Európa sorsa hovatovább azt követeli, hogy ennek az egyenlenségnek véget vessünk.

Szedjük össze minden erőnket, hogy a régi kontinentet, a műveltség szülőanyját, megmentsük a fenyegető haláltól. Kezdjünk munkához mindannyian, akik szeretjük hazánkat és akik látjuk az igazságot. Mi tudjuk, hogy a XX. század patriotizmusa egyet jelent az európaiassággal. El fog jönni az a nap, amikor Európa összes diplomai, miként husvétkor a kereszténység megalapítójának feltámadását, a kontinens uniójának napját, fogják hirdetni. Erkölségi, gazdasági és politikai törvények követelik ezt. Európaiak fogjatok össze és egyesüljete!

Eduard Herriot, a francia kamara elnöke (Páris):

Európa ma már alig több, mint a világ egy kis kerülete. Eppen ezért jó lesz, ha régi gög-jével alább hagy. Távol, a Csendes Océán part-jain olyan kérdések vannak felszínre, amelyek az európai államok sürgős összefogozását teszik szükségessé. Az én legnagyobb kívánságom az, hogy az európai egyesült államok megalakulásának napját megérjem. És most megmondhatom, hogy annak idején azért harcoltam olyan energikusan a Népszövetség létrejöttéért, mert ebben az intézményben az európai egyesült államok miniatűrjét láttam.

Dr. Ignátz Seipel, volt osztrák kancellár (Bécs):

1. A világ igazi békéje és a nemzetek egy magasabb egysége érdekében feltétlenül szük-

A XVIII. századbeli tudományos reakció, mely a szemüveg divathóbortja ellen irányul, ma kedvezőtlen irányba terelődött. A közönség ma sincs felvilágosítva az optikának az utóbbi időben tett grandiózus fejlődéséről. Az orvosoknak éppen ezért sok harcot kell vívnia a közönség rengeteg elítélésével, mely a szemüveg divathóbortjából a szemüveg teljes elejtésének végletébe csapott át. Pedig ma, az optika fejlődésének csúcspontján, ideje volna megérteni, hogy a szemüveg, mely oly hosszú ideig csak dísz tárgyul szolgált, tulajdonképpen nem egyéb, mint jótékony hatású gyógyszer, amelyet megfelelő előírás és a tudomány precíz utasításai szerint kell használni azoknak, akik használatára rászorulnak.

ségesnek tartom az európai egyesült államok létrehozását.

2. Az európai egyesült államok megalapítását abban az esetben, ha az állam fogalmát is revízió alá veszik, lehetségesnek is tartom. Természetes, hogy még sokáig fogunk ingadozni és tapogatózni, amíg idáig eljutunk. De a cél, amely felé törekszünk, nem lehet kétséges.

Dr. Eduard Benes, csehszlovák külügyminiszter (Prága):

Az én nézetem szerint egy olyan tényező létezik, amely alkalmas lesz arra, hogy az európai közösségérzetet felébressze és a kontinens államait egyesítse. Ez alatt a tényező alatt azt a politikai és gazdasági fejlődést értem, amely egyrészt az amerikai, másrészt az ázsiai népek érdekösszege terén napról-napra jobban napvilágra jut.

Természetesen nem akarom ezzel azt mondani, hogy az európai államférfiak egyetlen konkrét és közvetlen célja már is az európai egyesült államok létrehozása kell, hogy legyen. Lehetséges, hogy nem vesszük eléggé figyelembe a természetes politikai és gazdasági adottságokat és hogy éppen ezért a dolog kissé nehezen fog menni. De mindenesetre már most kialakíthatjuk azt a szellemi együttműködést és együttérzést, amely az európai egyesült államok tartalmát kell, hogy képezze s amely nélkül reális kialakításához hozzá sem foghatunk.

Anton Svehla, csehszlovák miniszterelnök (Prága):

1. Igen.

2. Igen.

Maximilian Harden, író (Berlin):

1. Igen. 1916 óta az európai problémák egyetlen megoldásának tartom.

2. Igen. De lehetségesnek és szükségesnek csak attól a naptól kezdve, amióta Anglia, amelynek birodalma önmagában is egy kontinens, közönyösen viselkedik velünk szemben és a kontinentális Európa érdekeit a maga számára mindinkább jelentéktelenné tartja.

Albert Einstein (Berlin):

1. Igen. Feltétlenül.

2. Anyagilag igen. Lelkileg?

Felix Salten, író (Bécs):

1. Minden bizonnyal ez az egyetlen út, amely kivezet a vérfürdőkből és az esztelen rombolásokból és amelyen haladva a nyugodt munka és termelés világába érkezhettek.

2. Ha a politikát nem fogják többé ipar-üző politikusok csinálni, — lehetséges lesz.

Dr. Alfred Kerr, kritikus, (Berlin):

Az őa kérdése: „Lehetségesnek tartja-e ön az egyesült európai államok megalakulását”, éppen Olaszországban ért. És itt Olaszországban a következő balga történetek jutnak eszembe: „Pisa hatalmát 1284-ben Genua szétrombolta.” „...Genua hatalmát 1830-ban Velence tette tönkre...” és Olaszország ma — egységes.

Ez az én válaszom a lehetőség kérdésére. A szükségesség számomra nem is kérdés.

1. Bizonyos
jesebb mértékben
2. Igen.

Heinrich Mann

1. Kivánatosn
2. Az akadály

Thomas Mann

1. Igen, feltét
amerikai egyesült
2. Csak a le
tartja az ember a

Nietzs

huszonöt

Huszonöt éve a
örök álomra huny
Németország legm
édekesebb filozófus
pályáját, de rövid
hoz és önálló filo
Már első művével,
nagy feltűnést ke
mü nyílt állásfogl
drámai elmélete m
költő legzűkebb b
vettek komolyan. N
misztikus erőkre
föltötti erők megny
nak csapongását
énekéből zokog ki.

Nietzsche, —
német arisztokráci
harragal fordult D
akik egyes részleti
kiegyenlítőds, a
szavukat. Pesszim
Schopenhauerével,
kényes és erősen e
konkluzióhoz.

Nietzsche a tör
nak, „quantité négl
arra való, hogy a
mensch“-nek enged
faj génusza legelev
vés akarata a magy
szavaként feszül. E
szavileg magával h
szembefordult a gy
világnézetben a hős
mondás és az aláz
megnyilvánulását la
— mely teljesen p
sabbban „Wille z
című művében ad
ven, stílus tekintet
lényegében megkül
dialektizáló német
hogy Nietzsche
Merőben impulzív
tuma sokszor az a
És valóban: Nietz
tal sem tudunk
Rendszertelenség
ben, legművészi
című művében rev
mény, a csapongó
vezérmotívum nél

Nietzsche élet
harmóniát nemcsa
nem élete külső
elején őszinte szív
fel: Wagner Ri
aminek azonban
mei okai voltak.
gikus műveinek r
kincse, Siegfried)
musban találja m
s megalgotja a „

A mai kor, a
lanitanak, Nietzsc
gondolatokat, na
kat fedezhet fel,
pedig a legszűső
és költője volt
arisztokráciának,
császárnak, aki
magára vonatkoz
szerepében. Mir
kell ismerünk,
gondolkodói köz
ma is sok vitára
lehet világnézet

Kristály kemefestő, vegytisztító és gőzmosó-gyár Cluj
Szövögyárak és kereskedők figyelmébe!
Festünk színtartóan bármilyen színre pamut, gyapju és mű-
selyem fonalat. Fonalféherítés. Kereskedőknek adjusztálva.
Nagybani festésnél árengedmény! 500
Telefon

Dr. Gerhard Hauptmann, (Berlin):

1. Bizonyos előfeltételek mellett a legteljesebb mértékben kívánatos.
2. Igen.

Heinrich Mann, (Berlin):

1. Kívánatosnak.
2. Az akadályok elhárítása esetén igen.

Thomas Mann:

1. Igen, feltétlenül. Ha nem is teljesen, az amerikai egyesült államok mintájára.
2. Csak a legpesszimistikusabb órákban tartja az ember a szükségeset lehetetlennek.

Nietzsche halálának huszonöt éves évfordulója

Huszonöt éve annak, hogy a jénai tébolydában örök álmra hunyta le szemeit Nietzsche Frigyes, Németország legművészebb temperamentumú, legérdekesebb filozófusa. Klasszika filológusként kezdte pályáját, de rövidesen hűtlen lett eredeti hivatásához és önálló filozófusként lépett ki a porondra. Már első művével, a „Die Geburt der Tragödie“-vel nagy feltűnést keltett, annál is inkább, mert ez a mű nyílt állásfoglalás volt Richard Wagner zenedrámái elmélete mellett, melyet akkor még a zene-költő legszűkebb baráti körén kívül igen kevesen vettek komolyan. Nietzsche a görög tragédia eredetét misztikus erőkre vezeti vissza, benne a természet-földtől erők megnyilvánulását látja, a faj géniuszának csapongását érzi, mely a kórus és antikórus énekéből zokog ki.

Nietzsche, — talán egészen öntudatlanul — a német arisztokrácia filozófusa volt, aki ösztönös barággal fordult David Strauss s mindazok ellen, akik egyes részletgazságokból elindulva, a szociális kiegyenlítődés, a demokrácia mellett emelték fel szavukat. Pesszimizmusa, mely teljesen rokon Schopenhauerével, — az ő gondolatvilágában önkényes és erősen egyéni morálban ér el a végső konklúzióhoz.

Nietzsche a tömegeket mintegy nyers materiának, „quantité négligeable“-nak állítja be, mely csak arra való, hogy a hősi akaraterőnek, az „übermensch“-nek engedelmessédjék, a hősnak, akiben a faj géniusza lelegevenebben lüktet, akiben a cselekvés akarata a magasabbrendű elrendeltetés parancsávaként feszül. Ez a hősi kultuszimádát természet-szerűleg magával hozta, hogy Nietzsche nyíltan is szembefordult a gyakorlati morállal és a keresztény világnézetben a hősi akarat legfőbb gátját, a lemondás és az alázat minden erőket békiyóba kötő megnyilvánulását látja csak. Ennek a felfogásának, — mely teljesen pogány világnézet — legpregnansabbban „Wille zur Macht“ (A hatalom akarása) című művében ad kifejezést, még pedig olyan eleven, stílus tekintetében ragyogó dialektikával, mely lényegében megkülönbözteti őt a többi, kissé szárazan dialektizáló német filozófusoktól. És kétségtelen, hogy Nietzsche inkább művész, mint filozófus. Merőben impulzív írásmódora, lángoló temperamentuma sokszor az aforizmák terére csalja gondolatait. És valóban: Nietzsche műveiben a legjobb akaratlan sem tudunk határozott rendszerre bukanni. Rendszeretlensége, rapszódikusága legkéleltesebben, legművészebben „Also sprach Zarathustra“ című művében nyilvánul meg, mely csodálatos költemény, a csapongó gondolatoknak minden összetartó vezérmotívum nélküli gyűjteménye.

Nietzsche élete tele volt ellentmondásokkal, a harmóniát nemcsak műveiben nem leljük fel, hanem élete külső körülményeiben sem. Akire pályája elején őszinte szívvel, odaadó rajongással esküdött fel: Wagner Richarddal is rövidesen összevesz, aminek azonban nem annyira személyi, mint eszméi okai voltak. Wagner Richard ugyanis mitológikus műveinek megalkotása után (Walkür, Rajna kincse, Siegfried) rövidesen a keresztény miszticizmusban találja meg alkotó erejének új impulziónak s megalkotja a „Tannhäuser“ és a „Parsifal“.

A mai kor, melyet szociális problémák nyugtalanítanak, Nietzsche filozófiájában legfőbb érdekes gondolatokat, egyszerű művészi megnyilatkozásokkal fedezhet fel. Nietzsche az individualizmus, még pedig a legszélsőségesebb individualizmus bölcselője és költője volt s mint ilyen kedvence a német arisztokráciának, kedvence filozófusa Vilmos ex-császárnak, aki a nietzschei übermensch-teóriát magára vonatkoztatva, szívesen tetszelgett ennek szerepében. Mindezek ellenére is, feltétlenül el kell ismerünk, hogy Nietzsche a XIX. század gondolkodói között ragyogó helyet foglal el és még ma is sok vitára ad alkalmat. Jelentőségét nem lehet világnézeti szemszögből aláértékelné, mert hi-

szen egyetemes szempontokból nézve Nietzsche művét — arra kell rájöttünk, hogy gondolatai sokban találkoznak a Ma divatos eszmeáramlataival, melyekben szintén sok van az élet pogány értelemben vett szeretetéből, az uralkodó erkölcsök érvé-

nyének tagadásából. A Nietzsche sorsa és élete tragikus sors volt, önmaga tüzeiben elégt, mint a meteor, amelynek fényére elandalodó szemekkel néz ennek a szintén tragikus kornak minden megértő embere. (s. l.)

Akik a szovjet elzárt határain keresztül szöktek a kongresszusra

(Bécs, augusztus hó. Az Új Kelet tudósítójától.) Valamelyik unalmas délelőtt merő véletlenségből benyitottam a Musikakademie egyik harmadik emeleti szobájába. Tudni kell ugyanis, hogy a Konzerthausnál szomszédos zeneakadémia is teljesen a cionista világkongresszus céljaira volt lefoglalva. A szoba, ahová véletlenül benyitottam, teljesen butorozatlan volt, csak néhány vaságy és szalmazsák hevert a falak mentén. Az ágyakon néhány fiatalember és két rövidhajú lány üldögélt és hangosan vitatkoztak egymással. A szobában szinte vágni lehetett a füstöt. A fiukon és a lányokon fekete munkászubony volt s az egész látvány valahogy nagyon elütött a kongresszus megszokott miliójétől.

Ezer életveszedelem között

Oroszok voltak. Oroszországi zsidó fiatalok, akik néhány nappal ezelőtt szöktek át ezer életveszedelem között a szovjet határain, hogy eljöhessenek a kongresszusra. A sovány, barna, borostás arcokból szúrós szemek fordultak felém. Bizalmatlanul fogadtak. Már sokan zaklatták őket, az újságírók egész légiója akart beszélgetni velük, interjúkat kértek, felvilágosítást az oroszországi helyzetéről, de az ő ajkaiak zárva maradtak. Nem nyilatkoztak senkinek, a nevüket sem mondták meg senkinek. A kongresszus vezetőségénél leigazolták magukat és másra nem tartozik a dolog. Nem is volna ajánlatos, hogy a nevük belekerüljön a sajtóba. Mert ahogy jöttek, úgy vissza is akarnak térni Oroszországba testvéreikhez, a reménykedő százezrekhez, akik hirt, üzenetet várnak tőlük.

Lassan, lassan mégis megindul a beszélgetés közöttünk. Én nem akarok interjút. Még csak szenzációs riportot sem akarok írni arról a beszélgetésről, de a világ zsidóságának végre mégis meg kell tudnia, hogyan él és mi sors vár arra a sok százezer zsidóra, akik ma Szovjetországban remegve néznek a bizonytalan holnap elé.

„Szabad Oroszország“

— Miért jöttek ide? — kérdezem az egyik fiatalembert, aki Odesszából jött Bécsbe.

— Hogy felhívjuk a zsidóság és a világ figyelmét azokra a borzalmakra, amelyeket a „szabad“ Oroszország követ el a cionisták és a cionista gondolat ellen. Valamikor az orosz zsidóság volt az, amely a megváltás örök ígértét küldötte a zsidó nép felé. Oroszország volt a cionizmus és a héber ujjászületés melegágya. Az orosz szovjetkormány a cionista szervezetet a legerőszakosabb fegyverekkel szétrombolta. A cionista munkának a legrejtettebb odukba kell menekülnie, hogy elkerülje a hatóságok sújtó kezét. A cionista vezetők nagyrésze az Ural és Szibéria legtávolabbi részeiben senyved és valóságos martírumszerű szenved az orosz börtönökben. Kíméletlen üldözés követi a zsidó nemzeti érzés legcsekélyebb megnyilatkozását is. A szovjet elkobozta a zsidóság összes nemzetkulturális intézményeit és valóságos irtó hadjáratot folytat a héber nyelv és héber eszmei alkotás ellen.

— Most eljöttünk Bécsbe, hogy mindenképp elöllel felrúzzuk a cionista közvéleményt, amely eddig közömbösen nézte az oroszországi zsidóság pusztulását és gyors cselekvésre szólítunk fel mindazokat, akik a szívükön viselik az oroszországi zsidó tömegek sorsát.

Az egyik fiatalember ideadta nekem azt a kiáltványt, amelyet az oroszországi cionista ifjúsági szervezetek intéztek a kongresszushoz. A kiáltvány megrázó szavakkal ecseteli azt a hősi küzdelmet, amelyet az oroszországi zsidó ifjúság folytat a cionista eszme érdekében.

Szervekedik az orosz zsidó ifjúság

Oroszországban három nagy cionista ifjúsági szervezet működött eddig: a „Hechaver“, a „Kadima“ és a „Histadruth“. Ezek a szervezetek az egyre nyomósabb üldözöttség miatt elhatározták, hogy egy közös nagy szervezetbe

fogják össze Oroszország egész zsidó ifjúságát. Így jött létre az „Oroszországi Zsidó Ifjúság Központi Szövetsége“, a J. W. O. S. M. Ez a hatalmas szervezet, amelynek titkos alakuló ülése nemrég volt Moszkvában, azt a célt tűzte ki, hogy Oroszország zsidó ifjúságát a cionizmus és a zsidó nemzeti kultúra jegyében összefogja. A szervező és nevelőmunka természetesen, csak a legnagyobb titokban folyt. Éjszaka idején a legeldugottabb mellékutcák odúiban gyűlnek össze a zsidó fiatalok és lányok, hogy héberül tanuljanak, hogy megismerjék a zsidó történelmet és lépést tartsanak azzal a szellemi megújodással, amely most az egész zsidóságot átjárja. Ezek a fiatalok nem törődnek azzal, hogy ezer veszedelem leselkedik rájuk, hogy a „Cseka“ ügynökei éjjel-nappal figyelik őket s ha a szovjet egy csoportot le tartóztat és Szibériába deportál, úgy a másik csoport annál nagyobb szívóssággal és lelkesedéssel folytatja tovább a munkát. Egy titkos nyomda gondoskodik arról, hogy a cionista világban és az épülő Palesztinában történő események híre eljusson az oroszországi zsidóság tömegei közé. S mikor egy-egy biztató hír érkezik, ha még oly hiányosan és elszigetelten is, a lelkesedésnek hatalmas hulláma vonul végig az oroszországi zsidó ifjúságon és megacélozza ellenálló erejét. Egy nyugateurópai ember előtt teljesen elképzelhetetlenek és hihetetlenek azok a viszonyok, amelyek között az oroszországi zsidó ifjúság a cionista eszme zászlaját egyre magasabbra emeli. Hány ismeretlen hőst termelt ki ez a küzdelem az orosz valóságokkal és borzalmakkal, akikről a történetírő soha sem fog megemlékezni.

A Krim-kolonizáció

— Ebben a küzdelemben — folytatta előadását az odesszai — az a legtragikusabb, hogy a szembenálló fronton éppen a mi kommunista fajtásvételeink azok, akik a legelkeseredettebben harcolnak a zsidó nemzeti kultúra és a Palesztina-eszme ellen. A zsidó kommunisták a cionizmus üldözésében sokkal nagyobb szívósságot és barbárabb kíméletlenséget tanúsítanak, mint a legszélsőségesebb oroszok.

— De hát ott van a Krim-kolonizáció — vetem közbe, — amelyről a szovjetkormány azt hirdeti, hogy ez az utóbbi idő legnagyobb zsidó segélyakciója. Mi a véleményük maguknak erről a tervről?

A Krim-kolonizáció a zsidó kommunisták legpokolibb és leggyalázatosabb terve a cionizmus háttámadására. Tény és való, hogy az oroszországi zsidóság gazdasági helyzete az új szociális berendezkedés miatt a legkétségbeesettebb. Sürgős szükség van a zsidó tömegek gazdasági átcsoportosítására. De az a mód, ahogy szovjet a Krim-kolonizációt tervezi, csak arra alkalmas, hogy a zsidóságot új és még nagyobb szerencsétlenségébe döntse. A telepítésre szánt földterületeket ellenforradalmi érzelmű parasztoktól és birtokosoktól kobozták el, akik várva várják az alkalmat, hogy szörnyű bosszút állhassanak. Már eddig is előfordult, hogy a dél-oroszországi parasztok elkergették azokat a zsidó családokat, akiket a szovjet közejük telepített. És szó sincsen egységes zárt telepítésről, ahol egy autonóm zsidó község fejlődhetne ki. Elszigetelten és szétszórvva akarja a szovjet kolonizálni a zsidókat, hogy néhány évtized múlva még a nyomuk is elveszzen. A szovjetnek egyébként az egész akció arra kell, hogy az amerikai zsidóságtól néhány millió dollárt kiereszköljön. Sajnos, nagyon szomorú jelenség, hogy az amerikai zsidóság nem lát át eléggé a szovjet tervein.

— A mi célunk ezen a kongresszuson az, hogy kiharcoljuk a cionista szervezetnél azt, hogy lehetővé tegyék az oroszországi zsidó ifjúságnak minél nagyobb számban való kivándorlását Palesztinába. Ez az egyetlen segítség, amelyet a világ zsidósága oroszországi testvéreinek nyújthat.

Ugy értesültem, hogy az oroszországi zsidó ifjúság kívánsága megfelelő méltánylásra talált és a cionista világszervezet ezentúl a legintenzívebb mértékben fogja elősegíteni az oroszországi zsidók Palesztinába telepítését. Marton Ernő.

szeptember 9

os reakció, mely
nyul, ma kedve-
nség ma sincs
bbi időben tett
nak éppen ezért
g rengeteg elő-
bortjából a szem-
sapott át. Pedig
ntján, ideje volna
oly hosszú ideig
épen nem egyéb,
melyet megfelelő
tásai szerint kell
ra rászorulnak.

ásáról

yesült államok

ok megalapítá-
állam fogalmát
snek is tartom.
ogunk ingadozni
tunk. De a cél,
et kétséges.

ovák külügyi-

olyan tényező
arra, hogy az
ssze és a konti-
t a tényező alatt
fejlesztést értem,
másképp az
rén napról-napra

ezzel azt mon-

férfiak egyetlen
r is az európai
ell, hogy legyen.
k eléggé figye-
s gazdasági adott-
dolog kissé ne-
setre már most
gyüttműködést és
egyesült államok
s amely nélkül
a foghatunk.
k miniszterelnök

Berlin):

rópai problémák

és szükségesnek
e, amióta Anglia,
ban is egy konti-
velünk szemben
keiket a maga szá-
annek tartja.

eg?

az egyetlen ut,

és az esztelen
ladva a nyugodt
érkezhetünk.
gják többé ipar-
lehetőséges lesz.

(Berlin):

tségesnek tartja-e
ok megalakulását,
s itt Oroszország-
történetek jutnak
1284-ben Genua
nataalmát 1830-ban
s Oroszország ma

netőség kérdésére.

m is kérdés.

Cluj
Telefon
500

Fényes ünnepek a királyi pár kisenevi látogatásánál

(Kisenev, szeptember 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Ma délelőtt fél tíz órakor érkezett a királyi pár Kisenevbe, hogy megtekintse a kisenevi országos mintavásárt. A király fogadtatására már napokkal ezelőtt nagy előkészületek folytak. A vásárterület bejáratánál hatalmas diadalkaput emeltek és zászlódszobába öltözött a város.

A királyi pár vonata pontban fél tíz órakor érkezett a pályaudvarra. A királyt küldöttség fogadta az állomáson, majd az egyik váróteremben rövid ki-

hallgatás következett, amely után a királyi pár a székesegyházba hajtatott, ahol az érsek bemutatta a különböző küldöttségeket. Fél tíz órakor a királyi pár megsejmelte a csapatok felvonulását. Egy órakor a városházán bankett volt, amelyen Inculec beszarábiai miniszter üdvözölte a királyi párt és ismertette a beszarábiai lakosság helyzetét. A kisenevi polgármester, a szervező bizottság nagy munkáját méltatta, majd utána még többen ünnepi beszédet tartottak.

A községi választásokra koncentrálják az összes liberális erőket

(Bucuresti-Bukarest, szeptember 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Politikai körökben az a hír terjedt el, hogy a kormány a községi választások alkalmával az összes liberális erők megszervezésével erős kampányt tervez, mert az utóbbi idők eseményei nagy elégedetlenséget szült liberális körökben. Mint befejezett tényről, arról is beszélnek, hogy a községi választásokra vonatkozó törvény megszavazása után a kormány vissza fog lépni. A törvény megszavazása november 15-ig meg fog történni.

A horvát parasztpárt feladja köztársasági hitvallását

Radics pártjának többsége alkalmazkodik a vezér pálfordulásához

(Belgrád, szeptember 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) A balkáni politika kohójában sok érc megolvadt már eddig is, de olyan teljes felolvadást az eszmei és politikai intranzigenciának, mint amilyenre Radics István, Radics Pál és a két vezérrel együtt most egész pártjuk mutat példát, még a Balkánon sem emlékeznek. A neptunimegyezés megmozgatta az ellenzéki pártokat is. Az eddig legintranzigensebb ellenzéki párt, a Radics párt kiszámú disszidenseit leszámítva, a párt zöme követni látszik vezérét és mesterét — és legutóbbi ülésén elhatározta, hogy revízió alá veszik eddigi

programját, ami annyit jelent, hogy eddigi létalapját: az autonómista és köztársasági programját teljesen feladja.

Egyébként utolsó belgrádi jelentések szerint a radikálisok feltétlenül ragaszkodnak az eddigi belügyminiszter: Makszimovics Bozsó személyéhez, akinek távozásáról ilyen körülmények között szó sem lehet. Bár az kétségtelen, hogy a kormány rekonstrukciója alkalmával Radics István tagja lesz a kabinetnek, alkalmasint mint a kormány alelnöke, azonban más tarcát fog kapni, nem a belügyminiszterit.

Háromszázötven tisztet, képviselőt és újságírókat mészároltatott le Cankov kormánya

Cankov békejobbot ajánl a parasztpártnak, ha szakít Moszkvával

(Sófia, szeptember 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) A szobranje tegnapi ülésén Cankov miniszterelnök, a parasztszövetség képviselőinek interpellációjára hosszasan felelt. A miniszterelnök mindenekelőtt különösnek tartotta, hogy a parasztszövetség képviselői panaszoktól üldözöttek miatt, holott éppen a parasztszövetség idején szervezték meg a gyilkosságokat, az összeesküvéseket és a merényleteket egész sorozatát. A közhatalom akkor valósággal szankcionálta a terrorcselekedeteket és annak a rendszernek mai képviselői nem jogosultak a mai kormányt ilyesmikért felelősségre vonni.

— A kormány elve — mondotta Cankov — egyáltalában nem az, hogy üldözni kell a politikai ellenfeleket. Azonban a mai kormányzat állandóan harcban áll az agrár-kommunista egységfront lázadó elemeivel. E harcban 352 képviselőt, újságírókat és tisztet öltek meg. Ezek közül a nem kommunista parasztszövetség

közül is többen áldozatul estek. A kormány sajnálja, hogy az események idáig fejlődtek és épügy fájlalja a nem kommunista, mint kommunista áldozatokat. Elismeri, hogy a parasztszövetség tagjai közül nem mindnyájan tartoznak az agrárkommunista egységfront kebelébe. A kormány nem akar egyebet látni, csak azt, hogy a parasztszövetség teljesen szakítson a moszkvai internacionálé közegeivel. Mi tovább is harcolni fogunk a bolsevizmus frontja ellen és ha az agráriusok be fogják bizonyítani, hogy ezt a frontot elhagyták, akkor hajlandók vagyunk békejobbot nyújtani nekik.

A miniszterelnök nyilatkozatát élénk és éles vita követte, amelyben résztvettek az összes ellenzéki pártok vezetői. Végül az ellenzék bizalmatlansági javaslatot nyújtott be, amelyet azonban a kormány többsége leszavazott és tudomásul vette a miniszterelnök nyilatkozatát.

Megalakult a romániai cionista ifjúsági szervezetek szövetsége

A bukaresti konferencia az erdélyi delegátusok indítványára mondotta ki a föderációt

(Cluj-Kolozsvár, szeptember 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az ókirályságbeli cionista ifjúság, amely az Asociatiunea Tineretului Sionist-ba tömörült, folyó hó 7-én és 8-án tartotta hetedik évi konferenciáját. A konferencia egyik programpontja az erdélyi ifjúsági szervezetek által felszínre vetett föderáció kérdése volt. A konferencián erdélyi cionista ifjúsági szervezetek a Hitachdut Aviva és Barisszia is képviselték magukat és részletesen kidolgozott tervet nyújtottak az egész romániai cionista ifjúság plénuma elé. Az erdélyi ifjúsági szervezetek tervét a konferencia lelkesedéssel tette magáévá. Az e célból kiküldött bizottság, mely az A. T. S. permanens bizottságán kívül a bukovinai Hasomér Hacair, a beszarábiai Hatchijja, a Brit Hanoar és az erdélyi Aviva-Barisszia szervezetek képviselőiből állott, a tervet pont-ról-pontra revízió alá vette.

A tervezet részletes tárgyalásának során elvi nehézségek merültek fel, mert az erdélyi Aviva, Barisszia-szervezetek képviselői kategórikusan

kijelentették, hogy a klal-cionista platformról sem jobbra, sem balra nem hajlandók letérni. Az erdélyi delegátusoknak ez az elvi deklarációja felborulással fenyegette a megegyezést és az utolsó percig már csak az A. T. S. és az Aviva-Barisszia között jön létre a föderáció. Hétfőn délelőtt azonban a tárgyalások teljes eredménnyel végeztek.

Ezek szerint megalakult az összes romániai cionista ifjúsági szervezetek közötti szövetség. A szövetség tervét a Hasomér Hacair dolgozza ki és idejében megküldi az összes többi szervezetnek is. A három hónap múlva egybe-hívandó alakuló kongresszus fogja a szövetség tervét szankcionálni.

A szövetségnek közös nevelési, közös Palesztina-programja és közös hivatalos organuma lesz. A szövetség neve *Hisztadrut Hitachdujjot sel Hanoar bi Romania*, székhelye Bucuresti. Az erdélyi cionista és ifjúsági szervezeteket a tárgyalásoknál Weisz Mendel és Engelberg Izidor képviselték.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bányászati zsidó napilapja
Szerkesztik: Giszkalay János és dr. Marton Ernő
Felelős szerkesztő Dr. Marton Ernő
Előfizetési árak: Egy hónapra 85 lei, negyedévre 240 lei, félévre 460 lei, egész évre 800 lei.
Az Uj Kelet cikkeinek utánnyomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.

A mai naptár

Szerda

5685. Elul 20.
1925. szept. 8.

— Az angol tudósok gyűlésére meghívják a németeket. Londonból jelentik: A British Associationhoz tartozó angol tudósok gyűlésének végén éles politikai vita indult meg ama javaslat fölött, amely szerint a jövő évben a walesi herceg elnöklésével megtartandó ülésszakra az eddigi gyakorlattól eltérően, kiváló német tudósokat is hívnak meg. Míg egyes osztályok, így a fiziológiai és vegytani osztály, amelyekben a németek a kutatás terén elismerten vezetnek, a javaslat mellett foglaltak állást, addig más osztályok, mint például a földrajzi osztály, a németek meghívása ellen nyilatkoztak. Valószínű, hogy a többség a meghívás mellett fog állást foglalni.

— Ahol az erdőkerülő repülőgépen jár. Amerika óriási kiterjedésű erdeinek tűzbiztonságára olyan nagy gondot fordítanak, hogy az erdőkerülő repülőgépről figyelik az erdőket. Erre a célra a hadirepülőgépeket használják fel. Minden gépen egy hadirepülő és az erdőgazgatóság egy hivatalnok ül s a gép rádiókészülékkel van felszerelve. A repülőgépek állandóan erdő fölött repülni nem lebecsülendő feladat, amennyiben az erdőben a repülőgépek le- és felszálló hely nem áll rendelkezésre. Az erdőben való leszállás legtöbb esetben a repülőgép megsérülésével jár. Kényszerleszállások elkerülése végett tehát többmotoros gépeket alkalmaznak erre a célra s a gépek magasan repülnek. Az erdő megfigyelése repülőgépről nagyon jól bevált. Az erdő égések gyors és pontos bejelentése nemcsak a tűz elhárításának megakadályozását tette lehetővé, hanem a legtöbb esetben még azt is ki lehetett nyomonkövetni, hogy a tűz hol és kinek a gondatlanságából keletkezett.

— Leégett egy délszerbiai falu. Tetovóból jelentik: A bregalnici kerületben lévő Kresnice község nagy része a tűz martaléka lett. Tegnap este ismeretlen okokból kigyuladt Dukics Zsiván nádfeleles háza. A tűz gyorsan átterjedt és csakhamar egész bázor állott lángokban. A tüzet csak pénteken reggel tudták elfojtani, miután huszonnégy ház leégett. Egy házban a tulajdonos tízéves kislfia bennégett, azonkívül tíz súlyosan sebesültje van a tűzvésznek. A hajléktalan emberek egy közeli faluba mentek, ahol tömeglakásban helyezték el őket. A kár hárommillió dinárt tesz ki.

— Mussolinét egy nadrág árértékébe pöröli egy svájci szabó. Zürichből jelentik: Caesare nevű itteni szabómester érdekes nyilatkozatot tett egy újságíró előtt, mely Olaszország jelenlegi diktátoráról, Benito Mussoliniról árul el kissé diszkrét dolgot. Caesare kijelentette, hogy a fascista államférfiu husz évvel ezelőtt, amikor még szegény szocialista szónok volt, zsakett nadrágot csináltatott nála, amelyet mind a mai napig nem volt hajlandó megfizetni. Az akkori anyagi gondok között élő fanatikus népszónok állandóan későbbi fizetési terminusokat tűzött ki, de azokat nem váltotta be. A szabómester elmondja nyilatkozatában, hogy most már elérkezettnek látja az időt követelése behajtására, mert amit nem tudott megkapni a szegény agitátortól, azt már a diktátor Mussolinétól könnyebb lesz megkapnia.

— Autót Európán keresztül. Egy amerikai-olasz konzorcium hatalmas autót megépítéséről tárgyal, mely Hamburgból kiindulva, Hannoveren, Thüringian, Dél-Németországon és Svájcban keresztül beletorkolna a nagy felső-olaszországi autótuba. A tárgyalásokon olasz részről autógyárak vesznek részt, míg az amerikai közlekedési szakemberek a banktőkét bocsátanak rendelkezésre. Az utat úgy turakocsik, mint teherkocsik számára épi-

tenék meg
garázsokat
óriási utvo
melyek a B
vezetnének.

— Szá
mából jelen
éves korába
évtizedek ó
ban, ahol a
munkákra.
közvetlenül
kájában.

— A n
jelentik: E
noka, aki
repülőterre,
előadást tart
foglalkozott.
arról beszél
repülőexpedi
sejtelmé sem
tanusított né
ner tervezte
összeségének
németiség pe
szemben, ne
együttműköd

— Meg
jelentik: Sz
lorettói tem
azzal jött egy
templom kinc
külföldi társ
fordult meg a
férfi hatalmas
A megsebzett
rénylő elemén
fogták és át
megállapította
huszonöt éves
plom kincseit
tár magában f
ékszerreit. Eze
beli szentségta
arany és sulya

* Beiratá
gári iskoláb
talmud-tórával
lákba az 1925
hó 10-ig tartat
iskolai, születés
A javító vizsgá
kezdetüket. A
hó 24-ike.

קנין ערדעלעך
קנין ערדעלעך

— Kina
tetsző jelenség
következmenye
bölcsék őshaz
egészségtelen,
ták, hogy ká
meleg egészségt
maeopatták. A
csenyabb kül
gyományá v
lása, amely az
mögött kávéház
lokzatán, utcai
kon, amelyekbe
ásványvizet áru
fagyott gyönyö
hódított, amely
az újvilágban,
fogja okozni az
bubifrizura, jazz
közkincese ma.

— Főli ak
dés göcpontj
ber ötödikén
Junkers repülő
előző napon
Fritjof Nansen
folytatott az e
A tanácskozási
akik arról szol
repülőközleked
vagy Amerika
zásának módja

tenék meg és a mentén amerikai mintára hatalmas garázsokat és szállodákat emelnének. Később az óriási utvonálnak mellékszármányait is kiépíténék, melyek a Ruhr vidékére, Berlinbe és Csehszlovkiába vezetnének.

— Százhet éves korában halt meg. Rómából jelentik: Salernóban a minap hunyt el 107 éves korában Maria Magdalena Grazió, aki hosszú évtizedek óta apáca volt a monteverginei kolostorban, ahol árvaleányokat nevelnek és oktatnak női munkákra. A ritka magas kort elért apáca még közvetlenül halála előtt is résztvett a zárda munkájában.

— A németellenes Amundsen. Berlinből jelentik: Eckener kapitány, a Z. R. III. parancsnoka, aki Lipséből most érkezett a tempelhofi repülőtérre, a lipcei vásár vezetőségének kérésére előadást tartott és előadása során Amundsennel is foglalkozott. Kifejtette, hogy amikor Newyorkban arról beszélgetett Amundsennel, hogy esetleg közös repülőexpedíciót szervezzenek az északi sarkvidékre, sejtelve sem volt Amundsennel a világháború alatt tanúsított németellenes magatartásáról. Mivel Eckener tervezett sarki léghajóját a német nemzet összességének támogatásával fogja előkészíteni, a németiség pedig joggal elfogult a Déli Sark hőseivel szemben, nem tartja lehetségesnek, hogy a jövőben együttműködhessen Amundsennel.

— Meghíusult templomrablás. Prágából jelentik: Szeptember ötödikén a Hradsinon lévő loretti templomban Josef Tille templomszolgálóhoz azzal jött egy jólöltözött ember, hogy nyissa ki a templom kincstárának ablakát, mert egy nagyobb külföldi társaság le akarja azt fényképezni. Alig fordult meg a szolga, hogy az ablakot kinyissa, a férfi hatalmas ütést mért egy kalapáccsal a fejére. A megsebzett ember lármát csapott, mire a megrénylő elmenekült. A járőrök őzöbe vették, elfogták és átadták a rendőrségnek. A rendőrség megállapította, hogy azonos Franz Lauermann huszonöt éves ügynökkel. Beismerte, hogy a templom kincseit akarta elrabolni. A templomi kincstár magában foglalja Európa legértékesebb templomi ékszereit. Ezek között van egy tizenhatodik századbeli szentségtartó 6222 gyémánttal A szentségtartó arany és sulya huszonhat font.

* Beiratás a nagyváradi ort. zsidó polgári iskolába. A nagyváradi nyilvánossági jogu talmud-tórával kapcsolatos polgári fiú- és leányiskolákba az 1925—26. tanévre szóló beiratások folyó hó 10-ig tartanak. Az ujonnan belépők kötelesek iskolai, születési s utraoltási bizonyítványt bemutatni. A javító vizsgálatok folyó hó 10-én reggel veszik kezdetüket. A tanév megnyitásának időpontja folyó hó 24-ike.

ווען זיי בעקקן קיינע קינדער פארענען זיך אהרע גלויבענסגעמיינדע צו עקסטרעםירן.

— Kína és a fagyhalt. A legapróbbnak tetsző jelenségek is már nem előhírnökei, hanem következményei nagy változásoknak. Kínában, a bölcsék őshazájában, nem ismerték a barbárok egészségtelen, jeges italait, nyálánkságait. Ott tudták, hogy kánikulában forró fürdő, gőzölgő tea a meleg egészséges ellenszere. Ott éltek az első homaopáták. A legmagasabb mandarin és a legalacsonyabb kuli napi életben egyaránt ösztönös hagyományná vált a tudás és a bölcsesség gyakorlása, amely az ősök szerzeménye. Ma a kínai fal mögött kávéházak pattannak ki az épületek homlokzatán, utcai árusok bódéi lebzselnek az utcáson, amelyekben megszokott tea helyett, fagyaltot, ásványvizet árulnak a modern kullknak. A kínaiak fagyott gyönyörtütség-nek nevezték el az új európai hódítót, amely akárcsak a pálinka annak idején, az újvilágban, most sok ember oktanal vesztét fogja okozni az emberiség bölcsőségében. Vállalkozás, bubifrizura, jazzband, fagyalt, a menyői birsdalom közkincese ma. De mit adtak ezért cserébe?

— Föl akarják állítani a légi közlekedés gócpontját. Berlinből jelentik: Szeptember ötödikén Junkers professzor, a dessauai Junkers repülőgépgyár igazgatója Dessauban az előző napon visszaérkezett Sven Heddin és Fritjof Nansen kutatókkal beható tárgyalásokat folytatott az európai légi közlekedés gócpontjáról. A tanácskozásokba bevontak több szakembert, akik arról szolgáltak fölvilágosítással, vajjon a repülőközlekedés gócpontjátul Európa alkalmas-e, vagy Amerika. Szóba került a terv finanszírozásának módja is. Jelentették, hogy több ki-

ENGROSS

legnagyobb szőrmeáruház az országban Clujon van.

A „Casa de Lipsca“ cluji lerakata valósággal szenzációs. A világ összes szőrmei pazar választékban vannak az áruházban kiállítva. A cég, melynek London, Páris, Wien, Leipzig, Krakau és New-Yorkban vannak fiókjai, a legszebb szőrmeék valóságos halmazait állította ki a

Cal. Reg. Ferdinand 5. sz. alatt (Szabó J. palota)

emeleti helyiségeiben és a napokban megnyíló áruház szenzációja lesz a cluji kereskedelmi életnek.

magasló pénzember már érdeklődést tanúsított a repülő-központ iránt, a német arisztokraták között elsősorban Bülov herceg. Fritjof Nansen a tanácskozásokat követő napon leányával együtt Berlinbe utazott, ahol a birodalmi közlekedésügyi minisztériumban Krohne miniszterrel és szakférfiakkal hosszan tárgyalt. Másnap visszautazott Dessaubá, ahonnan Sven Heddin repülőgépen továbbutazott.

— Ügyvédi hír. Dr. Márk Hilel, ügyvédi irodáját Str. Memorandului, volt Unió-utca 10. szám alól, a főtér Piata Unirii No. 6. szám földszint alá helyezte el.

— A tatarbunari-per. Kisenevből jelentik: A tatarbunari lázadási per tárgyalását ma folytatták. A bíróság ma megkezdte a vádirat oroszra való lefordítását, amely előreláthatólag két hétig fog eltartani. Ennek befejeztével megkezdődik a vádlottak kihallgatása. A per teljes befejezése november közepén fog megtörténni.

* A Czur Salom iroda Arad, Bul. Reg. Maria 18. felhívja az összes „A“ jegyzőket, hogy a dunamontkenti 1 fontos részleteket és az összes „B“ jegyzőket, hogy a dunamontkenti 2 1/2 fontos részleteket kizárólag a Marmorosch Blank & Co. Bankház aradi fiókjánál vezetett Czur Salom folyószámlára folyó hó 10-ig okvetlenül fizessék be.

— Rabszolgaság a portugál gyarmatokban. Genfből jelentik: A wiesconsini egyetem tanára, Ross dr. a Népszövetség rabszolgakérdéssel foglalkozó albizottsága elé olyan jelentést terjesztett, amely teljes hűséggel írja le a portugál gyarmatokon található rabszolgaságot, amelyben a benzülöttek kínlódnak. Bár a rabszolgaságot 1910-ben eltörölték, amikor a portugál monarchiát megszüntették, a portugál gyarmatokon levő benzülöttek sorsa azonban azóta még rosszabb, mint azelőtt volt. Maguk a benzülöttek kijelentik, hogy a régi rezsim alatt jobb sorsuk volt és munkájukért többet kaptak mint ma. A rabszolgaság helyébe a portugál kormány kényszermunkarendszert léptetett életbe, amelynek értelmében a benzülötteknek az év bizonyos számu napjain a portugál kormány által rendelt munkálatokat kell elvégezniök. Ha tehát a portugál telepítvényeseknek munkaerőre van szükségük, katonaságot küldenek a falvakba és egyszerűen felhajtják a benzülötteket. Ross tanár félelmetes és hajmeresztő történeteket ír le a benzülötteken elkövetett brutalitásokról. A benzülött közül például, akiket az országot karbantartására rendeltek ki kényszermunkára, kétharmadrész nő volt, közülök 12 kisgyermekes anya. Ezek most három hónapot tartoznak dolgozni, míg a férfiak hat hónapot kénytelenek az ültetvényeken kényszermunkában lerobotolni, munkájuk ellenében pedig nem kapnak egyebet, mint silány táplálékot.

— Kisiklott a zombolya—bukaresti gyorsvonat. Bukarestből jelentik: A Zombolya és Bukarest között közlekedő gyorsvonat ma éjjel Stürbeí Voda állomáson kisiklott. A kisiklás következtében négy teherkocsi felborult és erősen megsérült. Szerencsés véletlennek köszönhető, hogy a kisiklás következtében sebesülés nem történt.

— Hány ember él a földön? Hágából jelentik: A Hágában székelő nemzetközi statisztikai hivatal most közzétett kimutatásából kiderül, hogy az alkohol, tüdővész, rák és az éhínség pusztította százezrek dacára, az emberiség folyton szaporodik. Míg 1910-ben ezerhatszázmillió ember élt a földön, addig ez a szám elérte most az ezernyolcszázkilencven milliót. Legnagyobb szaporodás Amerikában, a legkisebb Európában.

Váltsa meg

ujévi üdvözetét, mert E ec Jiszrael földjét váltja meg. Az Uj Kelet közli a Keren Kajemet javára megváltott ujévi üdvözleteket.

— Nagy vihar dühöngött a fővárosban. Bukarestből jelentik: A fővárosban és annak környékén ma éjjel rendkívül nagy vihar dühöngött. A vihar kitörése után rövidesen hatalmas jégeső szántott végig, amely a fővárosban számos ablakot betört. A házakról elszabadult cserépek több embert megsebesítettek, a házak pincéi pedig megteltek vízzel. A vihar által keletkezett kárt egyelőre még nem lehet megbecsülni.

— Titokzatos módon eltűnt egy iskolaigazgató. Pozsonyból jelentik: Friedrich Antal, a pozsonyi női gazdasági iskola igazgatója titokzatos körülmények között eltűnt Pozsonyból. Ma reggel bejelentették a pozsonyi rendőrségen, hogy Friedrich Antal augusztus 5-én eltávozott lakásáról. Friedrichnek nagyobb összegű pénzt kellett volna felvennie, amit állítólag nem vett fel. Augusztus 23-án látták utoljára és csak most jelentették be eltűnését. A rendőrség megindította a nyomozást.

„Egész Szíriában nyugalom van...”
Páris, szeptember 8. Beirútból jelentik: E hónap ötödikén Aleppóban tizenegy embert végeztek ki, akik azzal voltak vádolva, hogy két magasállású francia tisztet meggyilkoltak. Ugyanez a jelentés elmondja, hogy egész Szíriában nyugalom uralkodik.

Ujabb zavargások várhatók Görögországban
Bukarest, szeptember 8. A bukaresti görög követséghez érkezett hírek szerint Görögországban ujabb zavaroktól kell félni. A zavargások minden bizonnyal meg fognak ujulni az új alkotmánytörvény megszavazásánál. Görög politikai körökben bizonyosra veszik, hogy a Pangalos-kormány a törvény megszavazásánál meg fog bukni. Pangalos miniszterelnök ezzel szemben kijelentette, hogy ha kell, még katonai hatalommal is fentartja a kormány pozícióját, mert az ország érdekében szükségesnek tartja, hogy ez a kormány most helyén maradjon.

és házassági zsidó
Dr. Marton Ernő
16. lel, negyedévre
az évre 800 lel.
lát csak a forrás
g.
ár
ülésére meg-
ból jelentik: A
tudósok gyulá-
dult meg ama
5 évben a walesi
szakra az eddigi
tudósokat is hiv-
gy a fiziológiai
németek a ku-
javaslat mellett
k, mint például
meghívása ellen
óság a meghívás
pülőgépen jár.
tüzbiztonságára
az erdőkerülők
erre a célra a
inden gépen egy
y hivatalnok a ül
elve. A repülő-
i nem lebecsü-
en a repülőgép-
ndelkezésére. Az
en a repülőgép
ások elkerülése
kalmaznak erre
k. Az erdő meg-
evált. Az erdő
nemcsak a tűz
tette lehetővé,
is ki lehetett
a gondatlan-
falu. Tetovó-
en lévő Kres-
léka lett. Teg-
yuladt Dukics
san áterjedt és
kban. A tűzet
fojtani, miután
a tulajdonos
l tiz súlyosan
ektalan emberek
tömeglakásban
ó dinárt tesz ki
áráért be-
chből jelentik:
ekes nyilatkoza-
aszország jelen-
árul el kissé
hogy a fascizta
r még szegény
got csináltatott
n volt hajlandó
ok között élő
bi fizetési ter-
ban, hogy most
vetelése behaj-
pni a szegény
initól könnyebb
ül. Egy ame-
nt megépítésé-
ulva, Hanno-
n és Svájc
lsó-olaszországi
ből autógyárak
lekedési szak-
elkezése. Az
számára épi-

Győzdődjön meg hogy aján-
dék tárgyakat arany, ezüst és
brilliansáruban legolcsób-
ban nálam szerezzel be.

F. Markovits, Cluj Arany

Wesselényi M.-u. No 20.

ezüst és brilli-
ás tárgyakban
a legkényesebb igényeket is ki-
elégítő nagy választék.

KÖZGAZDASÁG

A fűszerpiacon kedvezőtlen kilátások között indult meg az őszi szezon

Fogytán vannak a belföldi készletek. Új árut csak magasabb áron lehet beszerezni

(Cluj-Kolozsvár, szept. 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Egyik legutóbbi számunkban foglalkoztunk az erdélyi és bánáti textilpiac helyzetével és rámutattunk arra, hogy a jelekből ítélve, ha csak valamilyen zavaró momentumok nem fognak bekövetkezni, jó őszi szezonra számíthatnak a textilkereskedők. Ezzel szemben a fűszerpiacon nem olyan kedvezőek a kilátások. Ennek oka elsősorban abban keresendő, hogy a nemzetközi piacokon a keresettebb fűszerárucikkek emelkedő tendenciát mutatnak úgy, hogy egyes cikkeknél már eddig is lényeges drágulás állott be. A belföldi készletek szintén fogytán vannak és amíg a textilpiacon az árak általában stabiloknak mondhatók — a fűszerpiacon a belföldi készletek kiegészítésére, különösen a magas behozatali vámok miatt, magasabb áron lehet csak árut beszerezni.

Különösen szembeötlő az emelkedés az egyes cikkeknél, amelyek három hónap alatt 10-30 százalékosat is elértek. A bors például, melynek ára három hónappal ezelőtt még 68-70 lej volt, ma 100 lej körül mozog, de így is olcsóbb itt Erdélyben, mint külföldi paritásban.

A főbb cikkek árait itt adjuk: A szardínia ára, szilárd irányzat mellett: portugál árú 1/5-ös 25-50 lej, 1/8-as tizennyolc lej, 1/10-es tizenhárom lej, amely árak tizszázalékos emelkedésnek felelnek meg. Rizs: Japán 29-50-30 lej, Rangon 23 lej, Kávé: Marago-gyp 230-235, Ceylon 270-275, Rio 118-120 lej. Schicht-

Még nem vizsgálták felül a kolozvári kamarai jelölőlistákat. Felkértek az alábbi sorok közlésére. „A cluji törvényszék elnökének meghatalmazása folytán közöltetik, hogy a kereskedelmi kamarai választásokra vonatkozólag beadott jelölő listák még nem lettek általa felülvizsgálva, miért is a napilapokban megjelent közlemények csakis magánkombináción alapulnak. A kereskedelmi kamara elnöksége.” — A fentiekkel kapcsolatosan megjegyezzük, hogy az Uj Kelet, — ellentétben a többi lapokkal, — azt írta, hogy a beadott jelölésekből megállapítható, kik fognak választásra kerülni, nem pedig azt, hogy a törvényszék már megállapította.

A román-jugoszláv transitóforgalom szabályozása. Bukarestből jelentik: Jelentette már az Uj Kelet, hogy a román-jugoszláv meg egyezés értelmében Zsombolyán keresztül, Románia és Jugoszlávia között szeptember hó 1-én megindult az áruforgalom. Az áruszállítványok nemzetközi fuvarlevelekkel lesznek expedálva. A fuvarlevelek Jugoszláviában szerb nyelven, Romániában pedig román nyelven lesznek kiállítva. Az áruszállítvány átadója köteles a szállítólevélbe beírni a szállítvány irányát a transitállomás megjelölésével. A szállítványokat a szükséges okmányok nélkül nem veszik fel az országközi forgalom számára. A meg egyezés alapján, a transitból ki vannak zárva a nemesfém-termények és pedig: arany- és ezüst-rudak, platina, papír- és ércpénz értékek, továbbá drágakövek és az okmányok. Mivel a jugoszláv törvény értelmében, a rózsajelű és a rózsaszínű is ide vannak sorolva, ezek tranzitja szintén tiltva van. Az exportdíjak úgy Románia, mint Jugoszlávia részéről, csak is Zsombolyáig, illetve Zsombolyától számolhatók el.

Világgazdasági hírek. Németország: A kisipar emelésére és a kisipari üzemek (kézműiparosok) hitelszükségletére a Porosz Állami Bank 22 millió arany márkát bocsátott rendelkezésre, hat hónapi váltóhitelek ellenében, melyek kamatai a hivatalos kamatlábnál legfeljebb 3 százalékkal lehet magasabb. A berlini tőzsde az értékpapírhátré-üzletet október elsejével visszaállítja. — Anglia: 1925 második felében, a szénbányák kerek 40.000 munkással redukálták üzemüket. Az életfentartási index az utolsó három hónapban változatlanul 173 százalék (1913-ban 100 százalék). — Svájc: az

szappan 40 lej. Ugyancsak emelkedett a gyertya ára is, még pedig 55 lejről 58 lej 60 banira. A gyertya áremelkedésének oka talán főleg abban keresendő, hogy a gyárak nemrégiben kartell kötöttek, amely egységes áremelést és egységes árakat eredményezett.

A fentiek szerint tehát a fűszerpiacon nem valami kedvező körülmények között indult meg a szezon. Az árak emelkedését az is nagyban elősegíti, hogy a kormány a vámoknál az arany-lej átszámítási kulcsát, mint ismeretes, 30-ról 40-re emelte fel. Különösen erősen érzéti hatását a vámemelés a cukorpiacon, mert a belföldi cukortermelés védelmére életbeléptetett magas vám miatt a kereskedők nem importálhatnak be külföldi cukrot, úgy, hogy a kereskedők teljesen ki vannak szolgáltatva a belföldi gyáraknak. A cukorközpont a nagykereskedőknek 26, illetve 28-75 lejben adja a cukor kilóját, melyhez még 25 bani szállítási és egyéb költséget járul hozzá. Ezzel szemben a nagykereskedők 26-50, illetve 29-50 lejes egységben árusíthatják a cukor kilóját, amiből megállapítható, hogy a kereskedők részére a cukor-árusítás egyáltalában nem jelent üzletet, míg ha a kormány a cukor vámját leszállítaná, — figyelembe véve a külföldi cukorárakat — a fogyasztó közönség is olcsóbban jutna ehhez a fontos közszükségleti cikkhez, mert érvényesülhetne a kereskedelmi életben oly fontos áruciklcio: a kereslet és kínálat kiegyenlítése.

aranyat megpróbálja rendszeres fizetőszeközül újra forgalomba hozni és az állami alkalmazottak már szeptember elsején aranyban kapták fizetéseiket. — Algír: A főkormányzó a kivitel céljaira 30.000 tonnánál kontingentált árpamennyiséget 1925 évre 70.000 tonnára emelte. — Délnyugat-afrika: A világhírű Liebig Konzervgyár Okohandja mellett, Ojihuában egy huskivonatoló üzem rendezett be évi 5000 marha vágására.

Az osztrák Jegybank leszállította a kamatot. Bécsből jelentik: Az osztrák Jegybank korábbi elhatározásához híven, a pénzpiacra való könnyebbülésre való tekintettel szeptember 3-ától kezdődőleg az eddig érvényben volt 10 százalékos hivatalos diszkontkamattételét 9 százalékra szállította le.

Nagy redukción a cseh-szlovákiai cipőgyárakban. Prágából jelentik: A cseh-szlovákiai cipőgyáraknak egyik legjelentősebb piaca eddig Lengyelország volt, mert a cseh-szlovák lengyel kereskedelmi szerződés a Cseh-szlovákiában gyártott cipőkre külön kedvezményes vámtételt biztosított. Most, hogy a lengyel-kormány megtiltotta a külföldi áruk, így a cseh cipő bevitelét is, a cipőgyárak kritikus helyzetbe kerültek. Emiatt néhány gyár máris redukálta üzemét és sok száz munkást elbocsátott. A legtöbb helyen heti három napra redukálták a gyártást.

Oroszországban újra üzembe helyeznek ötszáz szünetelő gyárat. Moszkvából jelentik: Oroszország gazdasági megszilárdítása céljából a legfelsőbb gazdasági tanács elhatározta, hogy ötszáz üzem kivül levő gyárat újra munkába helyez és így kétszázötvenezer munkást megélhetését biztosítja. Ugyanakkor a tanács még azt is elhatározta, hogy a munkabéreket tizenhárom százalékkal emeli. Különös gondot fordítanak a vas-és üvegipar fejlesztésére, továbbá tervbe veszik egy keményítőgyár alapítását. Trockijnak tulajdonítják azt a gondolatot, hogy különböző előnyöket és nagyobb fizetést biztosítanak az ipari specialisták számára.

Gyöngge tengeritermés lesz a regátban. Bukarestből jelentik: A belügyminiszterhez érkezett jelentés szerint az O-hiráltságban, de különösen Drohobitmegyében a tengeri terméskilátások annyira rosszabbodtak, hogy a várt eredményben legalább harminc százalékos csökkenés fog beállni.

Figyelmeztetés!

A „PODOL” a legkiválóbb lábapoló szer már az ország minden gyógyszerárán és drogeriájában kapható és így könnyen meggyőződhetik csodálatos hatásáról. Erős láb- vagy hónaljizzadás ellen nincs jobb, sőt hasonló hatású szer sem, mint a közkedvelt „PODOL”. Már kétszeri használat után tökéletes gyógyulás. Ovakodjék az ériétielen után: a októl.

A mérték egységek új hitelesítési díja. A Monitorul Oficial szeptember 6-án megjelent 196 ik száma közli a mérték egységek új hitelesítési díját. Eszerint a villamos energiát mérő eszközök hitelesítési díja a következő: Minden új mérték után 60 lej fizetendő. Hektóvat óra vagy amper után, ha 100 egység van rávezetve, 3 lej mellékdíjat, ha pedig a mérték jelzése 100-nál többet mutat, 100-1000 amperig, vagy hektóvat óráig minden óra után 1 lej mellékdíj fizetendő. Ha a mérték 1000-nál több egységet mutat, akkor minden ezret meghaladó egység után 10 bani a mellékdíj. A transzformátorokkal felszerelt elektromos mérőeszközök hitelesítése a fenti díjszabás mellett történik. A transzformátorok után, ha a mérték ezer amperig vagy hektóvatig mér, 100 lej, ha pedig annál is többet, 200 lej kell külön fizetni. A fém-manométerek és súlymérlegek után, 25 kilóig, kilogrammonként 2 lej 40 bani, ha pedig a mérhetőség több mint 25 kilogramm, 2 lej fizetendő. A súlymérlegeknél 25-től 100 kg-ig 1 lej, 100-tól 200 kg-ig 50 bani, 200-tól 600-ig 30 bani, 600-tól 1000 kg-ig 20 bani fizetendő kilogrammonként. Ennél nagyobb mérőképességű mérlegeknél kilogrammonként 10 bani fizetendő. Speciális manométerek verifikálása után, melyek sörshordók, izzólámpák, automobilon stbiek feszmerőjéül szolgálnak, s atmoszféráig, továbbá víz és gőzmérők, vakummértékek, termométerek hitelesítésénél 20 lej hitelesítési díj fizetendő. Az új tarifa már életbe is lépett.

Országos vásár Rettegen. A rettegi országos Szentmihályi vásár az idén szeptember 13. és 14-én lesz megtartva.

Bécsi marhavásár. (Saborsky és Fiai cég jelentése.) A mai bécsi marhavásáron felhajtás volt 3786 darab. Ebből volt romániai áru 932 darab. Prima áru élősúlyban kilogrammonként 1'60-1'70, szekunda áru 1'20-1'50 shilling. Az árak prima árunál 5, a többinél 10 garassal olcsóbbodtak. Irányzat csöndes.

Saborsky József és Fiai cég

Wien, III. 4 ST. Marx. Sürgönyeim: Saborskysöhne
Wien — Élőállat-küldemények címe: Saborsky József és Fiai, Wien ST. Marx. — Husküzemények címe: Saborsky József és Fiai, Wien, Grossmarkthalle.

TŐZSDE

Szeptember 8-án

Az ünnep miatt ma szünetelt a devizaforgalom.
Zürich. Zárlat: Berlin 123-25, Amsterdam 208-55, Newyork 518-00, London 2500-00, Páris 2430-00, Milánó 2075-00, Prága 1535-00, Budapest 72-60, Belgrád 922-50, Bukarest 260-00-260 00, Varsó 92-50, Bécs 73 05.

Ha művészi kivitelű fa-, vas- vagy réz-
butort, zongorát
akar venni, ne sajnálja az utat **Marosvásárhelyre** és tekintse
SZÉKELY ÉS RÉTI
ERDÉLYRÉSZI BUTORGYÁR RÉSZV. TÁRS. butortermelt,
szaktalások furniészükségleteiket legolcsóbban itt szerezhetik be

Prima tűzifát

vs ggononként, ölsként vagy spirtva, kereskedőknek és fogyasztóknak legjutányosabban házhoz szállit: **Staruinta Romaneasca S. A.** fősztály: Cluj, Ph. Unirii 20. 229. Telefon 804.

IZ
nagy

Nagy vá
minde
szórme

SZINE

Ma
Szerda: Elsik
bérlet
Csütörtök: A
(Ujdon
szám 1
Péntek: A n
(Napib
Szombat d. u
fellépés
Szombat este
szór, p
Vasárnap d. u
lépésév
Vasárnap d. u
leszállit
Vasárnap este
letszám
Hétfő: Dolly
Kedd: Dolly

Heti r
Csak délu
Hétfőn, k
Legyen a f
Dana-val.
Csütörtök
11-én: Nagy
szerelme. 2
Hella Mojva
Vasárnap
legszelemese
lesznek!

Urania-
tember 9, 10
záción detekt
Piel.

Apollo-
9 és 10. She
Főszerepbe
Select-
szeptember 9
numentális
násban, Ric
„The Moon
Corda és B

Figye
mozgósínhá

Ró
Szép-utc

G
kül

IZRAEL JÓZSEF

nagy szőrmeárúháza — Cluj, Calea Victoriei No 2.

Nagy választék mindenféle szőrmeárúban!

Bundák 9500 leitől
Sport-bundák 3500 eitől
Gyermek-bundák 1150 leitől

Nagy választék mindenféle szőrme-árúban!

SZÍNHÁZ - MŰVÉSZET

Magyar Színház heti műsora

Szerda: Elsler Fanni (Lengyel Irén fellépésével, napibérlet 7 sz. A, sorozat 12)
 Csütörtök: A nagyságos asszonyt már láttam valahol (Udonság, először, napibérlet 2 sz., sorozat-szám 13)
 Péntek: A nagyságos asszonyt már láttam valahol (Napibérlet 8 sz. B, sorozat 14)
 Szombat d. u. fél 4-kor: Kaméliás hölgy (Poor Lili fellépésével, olcsó helyárrakkal, sorozat 15)
 Szombat este fél 9-kor: Dolly (Operettújdonosság, először, napibérlet 3 sz., sorozat 16)
 Vasárnap d. u. fél 3-kor: Árvácska (Lengyel Irén fellépésével, olcsó helyárrakkal, sorozat 17)
 Vasárnap d. u. 6-kor: Délibáb (Poor Lili fellépésével, leszállított helyárrakkal, sorozat 18)
 Vasárnap este fél 9-kor: Dolly (Operett, 2-odszor, bérletszűnet, sorozat 19)
 Hétfő: Dolly (3-adszor, napibérlet 9 sz. A, sorozat 20)
 Kedd: Dolly (Napibérlet 10 sz. B, sorozat 21)

Heti műsor a Szinkör-mozgóban

Csak délutáni előadások, 3 és 5 órai kezdettel.
 Hétfőn, kedden, szerdán, szept. 7, 8 és 9-én: *Legyen a férjem*. 5 felvonásban, a tündéri Viola Dana-val.
 Csütörtökön és pénteken, szeptember hó 10 és 11-én: Nagy történelmi film. *Premier. Napoleon szerelme*. 2 felvonás. (Wallewca Maria grófnő) Hella Mojával. Előtte: amerikai vígjátékkal.
 Vasárnap délelőtt a nagy gyermekelőadás a legszemélyesebb, legnevetesebb vígjátékok, burleszkek!

Mozgók műsora.

Urania-mozgó. Kedd, szerda, csütörtök, szeptember 9, 10 és 11. *Veszélyes nyomokon*. Szenzációs detektívdráma 8 felv. Főszerepben Harry Piel.
Apollo-mozgó. Szerda, csütörtök, szeptember 9 és 10. *Sherlock Holmes*. Vígjáték 5 felvonásban. Főszerepben Malec.
Select-mozgó. Kedd, szerda és csütörtök, szeptember 9, 10 és 11. *Rabszolgakirálynő*. Monumentális történelmi és szerelmi dráma 8 felvonásban, Rider Haggard angol író regénye után „The Moon of Israel” címmel. Főszerepben Maria Corda és Beregi Oszkár.

Figyelmeztetés. Az előadások az összes mozgósínházakban d. u. 3 órakor kezdődnek.

Róth cipésznél

Szép-utca 2. sz. készülnek a legújabb divatu

cipő-

különlegességek.

SPORT

Torda ifj. válogatott—Kolozsvár ifj. válogatott 7:2 (4:2)

A tegnap délután megtartott mérkőzésből váratlanul a tordaiak kerültek ki győztesként. A kolozsvári csapatot Blumberg ifj. szövetségi kapitány szerencsétlen kézzel állította össze: egy széteső, heterogén együttest állított sorompóba, amely az első perceket leszámítva, pillanatnyilag sem tudott veszélyes lenni a tordai kapura. A győztesek, — akik között állítólag néhányan már túlhaladták az ifjusági korhatárt — frissen, ötletesen és ésszerűen játszott. Kolozsvár az első percekben Szaniszló és Varga révén két gólt ér, azután visszaesik és a tordaiak Kiss (5), Székely és Czitter révén minden ellenállás nélkül érik el góljaikat. Biró: Jakobi Ernő.

Ifjusági komb. „B”-csapat — „A”-csapat 1:0 (0:0). Az utolsó percben ruga Toczán a győztes gólt. Biró: Kaszner Rezső.

Külföldi eredmények:

Teschen. *Erec-Jisráél válogatott* — *Makabi* 5:0 (0:0). A palesztinai csapat nagy fölényben játszott.
 Bécs. *Victoria-Zizkov—Simmering* 4:2 (1:1).
 Slovan—*Admira* 2:1 (1:0).

Zsoldos tanintézet

Az ország legrégebbi és legjobb előkészítő tanintézete. Teljes anyagi felelősség mellett készít elő középiskolai magánvizsgákra, **érettségire** vidéki tanulókat is.

Budapest, VII., Dohány-u. 84. Tel. I. 124-47.

A folyton növekvő drágaság

a háziasszonyokat már arra is kényszeríti, hogy a kávépótlékot jutányosan szerezzék be. — Az olcsóság valójában azonban nem az árban, hanem a kiadóságban rejlik. Éppen ebben megbízható a valódi **Franck*** és mivel minősége is az első helyen áll, a takarékos háziasszonyoknak őszinte öröme szolgál.

* kávéarálóval

d'orsay

parfumeur

17 rue de la Paix

Paris

Telefon **4-79** Telefon

Szabó Jenő női divatkülönlegességek nagyáruházába angol és francia kosztüm-, kabát- és selyemdivatújdonosságok raklárára érkeztek.

Telefon **4-79** Telefon

Manométereket
és mindenféle mérőműszereket készít, javításokat vállal
GÁSPÁR műszerész, Arad Str. Horia I. (v. Széchenyi-u.)
Javítás véget beküldött műszereket állá: i hi: lesítéssel ellátva, rövid idő alatt visszaküldöm. Telefon 315 sz.

APRÓHIRDETÉSEK

Gyászri közléseknél egy sor 5.-, vastagabb betűve 8 lej. Legnagyobb apróhirdetés 30 lej. Álláskeresőknek 30% kedvezmény. **Apróhirdetéseket állja elő a kiadóhivatal.**

4 drb. templomi dísz függő, nyolckaru tömör rézgyertyatartó eladó a tenéi izr. hitközségüél. Értekezni Adler Samu hit. elnöknel, Tiúca. 9824

Középiskolás vagy felsőiskolás leányokat teljes ellátásra elcégad özv. Katzné, Cluj, Jósai-u. 21.

Naponta friss bivalytej kapható, házhoz szállítva is. Schwartzné, Rudolf-ut 26.

Nyomdák! Könyvkötészetek!
Fűződrót minden számban és mennyiségben szállít gyári áron a Tip. **Fraternitas** Cluj, Str. Baton L. Pop 10. Ajánlattal szívesen szolgálunk. Nagyobb tételnél vilékre is utazunk.

Eladó öt szoba, két konyha, verandából álló ház mellékhelyiségekkel. Vétel esetén átvehető 3 szoba, konyha, veranda, pince, istálló. Strada Pietr-oasa 15 szám 9826

Egy vagy két szobakonyhás lakást keresek. Cim a kiadóban.

Szeszgyárvezető szak képzett vizsgáott gépész, 40 éves főzői állást keres. Cim: Hunyaditér 17-18 Cluj 9825

Negyvenéves, korrek, kiscsaládu, a gazdálkodás minden ágában nagy gyakorlattal, jó referenciával rendelkező **gazdatiszt** állását változtatni óhajtja, román, magyar, német nyelvet szó au és írásban bírja. Leveleket „Janáár-ra“ jelígével a kiadóhivatal továbbít. 9880

Intelligens izr. mechanikus, ki lakatossághoz, valamint mérlegjavításhoz is ért, mint üzletvezető, Bánát egyik nagyobb városába ke. estetik „Mechanikus“ jelíge alatt kiadó továbbít. 9828

Ügyes varrólány felvétetik. Cim: Dr. Blumenfeldné és Glanz Szidi gyermekruha szalon Str. Regina Maria 42., I. em

13 éves fiamnak tanító keresek, ki ráse gemoret és a román liceul III osztályára tanítana. Cim: özv. Kohn Dávidné, K-Széplak, up. Bonyh. 9829

Pénztárnoknői állást keres intelligens urilány. Leveleket „Szombat megtartásával“ jelígére a kiadóba kér. 9831

★ **Tudomány és élet** ★

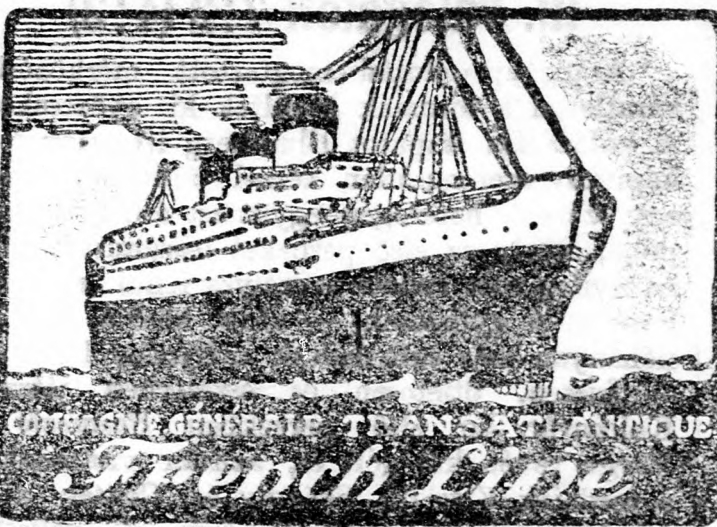
Ady: Versek (1899)	80
Babits: Irodalmi problémák	240
„ Gondolat és írás	200
J. Bourdeau: A jelenkori gondolkodás mesterei	130
Fülep Lajos: Magyar művészet ..	140
Humboldt: Kosmos I—II. (Élet és tudomány)	240
Schmidt: A szanszkrit irodalom története (Élet és tudomány)	130
Schmidt: A nyelv és a nyelvek (Élet és tudomány)	140
Kallos: Görög élet és műveltség (Élet és tudomány)	150
Sebestyén: A római irodalom (Élet és tudomány)	100
J. A. Hobson: Egy új világ problémái	180
Dr. Weszely: Nagy pedagógusok. Neveléstörténelmi olvasmányok..	240
Stopes: Boldog anyaság	198
Okos szülők	110
S. Nagy László: Ibsen népe.....	60
„ Jókai szerelme (Elbeszélések)	50
Žeidler: A modern börgyarak	120
Dr. Baltenegger: Talajmivelés és talajjavítás	60

Kaphatók az **Uj Kelet könyvosztályában.**

Gajzágó Márton

Cluj, Str. Regina Maria No 24.
késos, működőzörüs, műzerész, niclelező telep.

חלפים ונר איממער
אום לאנער

Luxusutazás — Gyorsutvonalak a francia kikötőkbe!

New-York — Canada
Cuba — Mexiko
Venezuela - Haiti - Antillák
Marecco - Algir - Tunisz
és más kikötőkbe.

Információkkal és jegyekkel szolgál:
„SARNIA“ S. A. Bucurest,
Pasajial Comédia
Táviratcim: Transatbuc.

Telefon 768. sz.

ModedeParis S. Eisenstädter

szücs- és szörmeüzlet,
Cluj-Kolozsvár, Piata Unirii (Fötér) 12.

★★
Szörmebundákban, sportkabátokban, echarpok, különféle szörmekben óriási választék.

Külön angroosztály.

Telefon 768. sz.

Piökok: Arad, Str. Alexandri 1. Alba-Iulia, Str. Reg. Ferd. 4.

A nagy hőség, erős napsütés káros behatással vannak anők gyöngéd, hamvas arcbőrére.

Kaiser Borax-szal való gyakori lemosások megóvják a bőrt ezen behatásoktól.

Ezért vegyen ön is még ma eredeti

Kaiser Borax-ot
a piros skatulyában.

Szerkesztőség kiad. hivatal és nyomda
Cluj-Kolozsvár, St. Baro
Pop. (Brassay-utca)
Telefon: Szerkesztőség
Kiadóhivatal — 9
No. N. Sz. — — 5
Kéziratok kizárólag
szerkesztőséghez
küldendők. Kéziratokat ne
várunk vissza.

1925 szeptember 10

**Az erdélyi telep-
gesen ro**

(Genf, szeptember 7-ától.) Az erdélyi népszövetségi döntés Gyula, az erdélyi ma a népszövetségi tanács amelyben részletesen ezer aranyfrank, am telepesek rendelkezés egyeb csekély alamid összeget a telepesek elosztják, úgy egy nek rendes ára ma arany frank, nem e franknál. Tornyai le Geneve“ és azt a me e nem kielégítő meg delyi magyar telep rosszabbodik és félő, dorbotot lesznek kér

A magyar delegé következöképen oszt zottságokba: az első és Valkó, a második a harmadikba Tancz zérkari ezredes, a neg követségi titkár, az követségi tanácsos, a Apponyi és Nagy Ele A Népszövetségé tegnap este, Painlevé weldé tiszteletére dis a tudósítói testület mondott beszédet. El lásra, aki kifejezte a Népszövetség mostani a még fennálló nemz országra célozva, han vetségi delegátusok s kalommal már uj kik tonsági paktumra v nyugtatta a delegátus még Oroszország ell

**A kisanant kü-
genli t**

Bukarest, szepten lése szerint Genfben külügyminiszterei. egyetértésben folytat tartására vonatkozóla jutniok. Duca tegn Rentis görög külügy ranciapaktumra vor csolatban. Az általa garanciapaktum a ju lalása miatt nem fog szélést folytatott a is a Romániával sz tárgyában. A vélen lehetséges a megeg Genfben alá is fo Bratianu Chamberla beszéltek a szövetség valamint a dunai p

Ujabb zavarg

Sanghai, szepten dülés áldozatainak pélyt rendeztek, am A rendörség idejeko kinai tömeg köveze tüzet vezényeltek, a zendülő meghalt és sülték.

A walesi h

Tokió, szeptemb lentése szerint a w gol cirkálóval szept látogatásra Tokióba sen fesztelen jellegi